

PROTOKOLL
vid föredragning
2018-07-02
Stockholm

Aktbilaga 11
Mål nr T 2832-18

JUSTITIERÅD

Stefan Lindskog, Johnny Herre, Anders Eka, Sten Andersson (referent) och
Petter Asp

JUSTITIESEKRETERARE

Elin Dalenius

PROTOKOLLFÖRARE

Maria Alenfalk

Klagande

Mama Africa restaurant & Bar Aktiebolag, 556825-0129

Adress hos ombudet

Ombud: AK

Motpart

MB

Ombud: Advokat BT

SAKEN

Likvidation; nu fråga om syssloman

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2018-05-09 i mål T 3226-17

Målet föredras med anledning av att MB har begärt att Högsta domstolen ska utse en syssloman med stöd av 25 kap. 23 § aktiebolagslagen (2005:551).

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen utser advokaten JN till syssloman att i styrelsens ställe förvalta Mama Africa restaurant & Bar Aktiebolag till dess att frågan om likvidation är slutligt avgjord.

Högsta domstolen förordnar att målet ska överlämnas till avdelning för tillståndsprövning.

YRKANDE I HÖGSTA DOMSTOLEN

I mål om likvidation enligt 25 kap. 21 § aktiebolagslagen (2005:551) har MB yrkat att Högsta domstolen ska, med stöd av 25 kap. 23 § samma lag, utse en syssloman att förvalta Mama Africa restaurant & Bar Aktiebolag till dess att beslutet om likvidation har fått laga kraft.

Mama Africa restaurant & Bar Aktiebolag har motsatt sig yrkandet.

SKÄL

Frågor i Högsta domstolen

1. I målet aktualiseras frågor om förutsättningarna för att utse en syssloman enligt 25 kap. 23 § aktiebolagslagen.

Bakgrund

2. MB äger 45 procent av aktierna i Mama Africa restaurant & Bar Aktiebolag. Resterande 55 procent av aktierna ägs av SY och NB.

3. MB yrkade vid tingsrätten – under påstående att SY och NB hade missbrukat sitt inflytande i bolaget – att tingsrätten enligt 25 kap. 21 § aktiebolagslagen skulle besluta att bolaget ska gå i likvidation. Han yrkade även att tingsrätten med stöd av 25 kap. 23 § skulle utse en syssloman att förvalta bolaget till dess att beslutet om likvidation fått laga kraft.

4. Tingsrätten avslog MB yrkande om syssloman. Beslutet överklagades inte. Efter huvudförhandling i målet lämnade tingsrätten likvidationsyrkandet utan bifall.

5. Hovrätten ändrade tingsrättens dom och beslutade att bolaget ska gå i likvidation. Till likvidator utsågs advokaten JN.

6. Bolaget har överklagat hovrättens dom. Frågan om prövningstillstånd har ännu inte avgjorts. MB har begärt att Högsta domstolen ska utse JN till syssloman i bolaget.

Parternas inställning i Högsta domstolen

7. Som grund för yrkandet om syssloman har MB gjort gällande att det finns en påtaglig risk för att fortsatt missbruk från SYs och NBs sida väsentligt skadar hans rätt. Han har bl.a. hänvisat till hovrättens bedömning

att det har förekommit missbruk i bolaget, såsom uttag från bolagets bankkonto uppgående till stora belopp. Han har också hänvisat till att hovrätten har funnit att det föreligger en påtaglig fara för att missbruket upprepas.

8. Enligt bolaget kan syssloman inte förordnas i Högsta domstolen, eftersom frågan om syssloman redan har prövats av tingsrätten och MB inte har överklagat tingsrättens beslut att inte utse någon syssloman.

9. Bolaget har också hänvisat till vad det har åberopat i själva saken, bl.a. att det inte har förekommit något missbruk från SYs och NBs sida.

Den rättsliga regleringen

Tvångslikvidation av aktiebolag på grund av aktieägares missbruk

10. Om en aktieägare genom att missbruka sitt inflytande i bolaget uppsåtligen har medverkat till en överträdelse av aktiebolagslagen, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen, kan allmän domstol på talan av ägare till en tiondel av samtliga aktier besluta att bolaget ska gå i likvidation. Det förutsätter dock att det finns särskilda skäl till det på grund av missbrukets långvarighet eller någon annan anledning. (Se 25 kap. 21 § aktiebolagslagen.)

11. Ett sådant likvidationsbeslut gäller omedelbart endast om domstolen har förordnat särskilt om det (jfr 17 kap. 14 § rättegångsbalken).

Syssloman i mål om likvidation

12. Om talan enligt 25 kap. 21 § aktiebolagslagen har väckts, får domstolen utse en eller flera sysslomän att i styrelsens och, i förekommande fall, den verkställande direktörens ställe förvalta bolaget till dess att domstolens beslut i frågan om likvidation har fått laga kraft. En förutsättning för detta är

dock att det finns en påtaglig risk att fortsatt missbruk väsentligt skadar kärandens rätt. Ett beslut att utse syssloman gäller omedelbart. (Se 25 kap. 23 §.)

13. När det framställs ett yrkande om syssloman enligt 25 kap. 23 § aktiebolagslagen ska frågan hanteras som en rättegångsfråga (jfr NJA 2005 s. 9). Ett beslut i frågan om syssloman får enligt paragrafens andra stycke överklagas särskilt. I övrigt saknar lagen bestämmelser om hur frågor om förordnande av syssloman ska handläggas.

14. En syssloman har i princip samma behörighet som en likvidator. Uppdraget är dock inskränkt till att förvalta bolaget till dess att likvidationsfrågan har avgjorts. Det upphör när det finns ett lagakraftvunnet beslut i likvidationsfrågan. (Se prop. 2000/01:150 s. 104.)

Säkerhetsåtgärder enligt 15 kap. rättegångsbalken

15. Bestämmelserna i 25 kap. 23 § aktiebolagslagen har viss förebild i 15 kap. 3 § rättegångsbalken (jfr SOU 1996:36 s. 117). Den paragrafen ger domstolen en för tvistemål generell möjlighet att besluta om en lämplig säkerhetsåtgärd, t.ex. förordnande av syssloman.

16. Ett yrkande enligt 15 kap. rättegångsbalken kan framställas även i högre rätt. Enligt 5 § ska beslut om säkerhetsåtgärd meddelas av den domstol där rättegången är anhängig. Om målet överklagas ankommer det därför på den högre rätten att pröva ett där väckt yrkande om säkerhetsåtgärd (jfr ”Intertext” NJA 2001 s. 282).

17. En fråga om en säkerhetsåtgärd enligt 15 kap. rättegångsbalken som uppkommer i ett redan anhängigt mål hanteras som en rättegångsfråga (se prop. 1980/81:84 s. 232). Det finns inget som hindrar att den som en gång har framställt ett yrkande om en säkerhetsåtgärd senare framställer yrkandet

på nytt (se Peter Fitger m.fl., Rättegångsbalken m.m., 5 december 2017, Zeteo, kommentaren till 15 kap. 5 §).

18. För att ett yrkande enligt 15 kap. 3 § rättegångsbalken ska kunna bifallas krävs det att sökanden visar sannolika skäl för sitt anspråk. Det ska också föreligga vad som brukar betecknas som en sabotagerisk, dvs. det ska skäligen kunna befaras att motparten, genom att utöva viss verksamhet eller företa eller underlåta viss handling eller på annat sätt, hindrar eller försvårar utövningen av sökandens rätt eller väsentligt förringar dess värde. Det beviskrav som ligger i ”skäligen kan befaras” är lägre än ”sannolika skäl” (se Torkel Gregow, Kvarstad och andra säkerhetsåtgärder enligt 15 kap. rättegångsbalken, 2014, s. 70).

19. En ytterligare förutsättning för ett beslut om en säkerhetsåtgärd enligt 15 kap. 3 § rättegångsbalken är att olägenheterna för motparten är proportionerliga i förhållande till de skäl som talar för åtgärden (se ”De omhändertagna företagshemligheterna” NJA 2017 s. 457 p. 14 och ”Den avbrutna entreprenaden” Högsta domstolens beslut den 27 mars 2018 i mål Ö 5657-17 p. 20 med hänvisningar). Av denna proportionalitetsprincip följer att sökanden inte ska kunna få till stånd en åtgärd, vars skadeverkningar för motparten är större än de som skulle drabba sökanden om ansökan om åtgärden ogillades (se Fitger m.fl., a.a., kommentaren till 15 kap. 3 §).

Betydelsen av rättegångsbalkens regelverk

20. Ett förordnande av syssloman enligt 25 kap. 23 § aktiebolagslagen utgör i praktiken en säkerhetsåtgärd av samma slag som sådana åtgärder som kan vidtas enligt 15 kap. 3 § rättegångsbalken. När aktiebolagslagen inte anger något annat bör därför förutsättningarna för att besluta om syssloman vara i huvudsak desamma som förutsättningarna för att besluta om en säkerhetsåtgärd enligt 15 kap. 3 § rättegångsbalken.

21. Den som har framställt ett yrkande om säkerhetsåtgärd enligt 15 kap. 3 § rättegångsbalken är oförhindrad att framställa samma yrkande på nytt, vare sig det sker i samma eller i högre instans (jfr p. 16 och 17). Det saknas skäl att behandla en begäran om förordnande av syssloman enligt 25 kap. 23 § aktiebolagslagen på något annat sätt. Också en sådan begäran bör alltså kunna framställas i högre rätt, oavsett om frågan tidigare har behandlats i en lägre instans.

22. Också de materiella förutsättningarna för att bifalla en begäran om syssloman bör vara i huvudsak desamma som förutsättningarna för att besluta om en säkerhetsåtgärd enligt 15 kap. 3 § rättegångsbalken. Käranden ska alltså visa sannolika skäl för sin talan, dvs. sannolika skäl för att det finns grund för tvångslikvidation enligt 25 kap. 21 § aktiebolagslagen.

23. Liksom när det är fråga om en säkerhetsåtgärd enligt 15 kap. 3 § rättegångsbalken bör vid tillämpningen av 25 kap. 23 § aktiebolagslagen en proportionalitetsbedömning göras. Principerna för prövningen bör vara desamma. Det måste dock beaktas att ett beslut om syssloman enligt aktiebolagslagen inte förutsätter att käranden ställer säkerhet för den skada som kan tillfogas bolaget.

Särskilt om ”påtaglig risk” i 25 kap. 23 § aktiebolagslagen

24. Såsom framgår av 25 kap. 23 § aktiebolagslagen måste det finnas en påtaglig risk för att kärandens rätt kan komma att skadas väsentligt genom fortsatt missbruk. Detta motsvarar närmast det krav på sabotagerisk som uppställs i 15 kap. 3 § rättegångsbalken. I uttrycket ”påtaglig risk” ligger dock att beviskravet är något högre än vad som följer av det motsvarande begreppet ”skäligen kan befaras” i 15 kap. 3 § rättegångsbalken. Käranden måste kunna belägga konkreta omständigheter som ger anledning att befara

ett fortsatt missbruk och en väsentlig skada. I ett enskilt fall kan dock förekomsten av ett tidigare, upprepat missbruk räcka för att käranden ska anses ha uppfyllt sin bevisskyldighet.

Bedömningen i det här fallet

25. MBs yrkande om att syssloman ska utses har framställts i Högsta domstolen efter det att bolaget har överklagat hovrättens dom. Rättegången är därmed anhängig i Högsta domstolen, trots att prövningstillstånd inte har meddelats i målet (jfr p. 16 och 21).

26. Det förhållandet att tingsrätten har avslagit ett yrkande om utseende av syssloman utan att MB har överklagat tingsrättens beslut utgör inte något hinder mot att han framställer yrkandet på nytt i Högsta domstolen (jfr p. 17 och 21). Det saknar också betydelse att han inte har framställt något motsvarande yrkande i hovrätten.

27. Genom vad som hittills har framkommit i målet har MB visat sannolika skäl för att SY och NB har missbrukat sitt inflytande i bolaget och att det även i övrigt finns grund för tvångslikvidation enligt 25 kap. 21 § aktiebolagslagen. Det finns en påtaglig risk att missbruket fortsätter och att det skulle skada MBs rätt väsentligt.

28. Det har framkommit att bolaget sedan februari 2015 inte längre bedriver någon verksamhet. Mot den bakgrunden finns det inte anledning att anta att ett förordnande av syssloman skulle innebära någon beaktansvärd skada för bolaget. Den skada MB skulle kunna drabbas av om någon syssloman inte utses måste antas vara avsevärt större. Ett beslut om att utse syssloman är därmed inte oproportionerligt.

29. Av det föregående följer att en syssloman ska utses. MB har föreslagit att den av hovrätten utsedde likvidatorn, advokaten JN, utses till syssloman. JN, som har förklarat sig villig att åta sig uppdraget, är lämplig.

Maria Alenfalk

Föredraget 2018-07-02

Lämnat för expediering 2018-07-03

Stefan Lindskog